و

5.2. Sübuti Sıfatlar

Varlığı zorunlu olan Allah Teala’nın vacip olan sıfatlarına **sübuti sıfatlar** denir. Sübuti sıfatların bir diğer özelliği de Yüce Allah’ın bunlarla kâinatta tasarruf etmesi, evren ve oradaki varlıklarla iletişim kurması, sahip olduğu vasıfların etki ve sonuçlarının kâinata yansımasıdır. Dolayısıyla Allah (cc) bu sıfatlarıyla kâinata tecelli eder, tasarrufunun eserleri kâinatta gözlemlenebilir. Sübuti sıfatlar şunlardır:

48. Ahmet Saim Kılavuz, Anahatlarıyla İslam Akaidi ve Kelama Giriş, s. 120.
49. İhlas suresi, 2. ayet.
50. Fatır suresi, 15. ayet.

الحياة **Hayat:** Diri olmak demektir. Allah (cc) diridir, hayydır. Hayatın sebebi ve kaynağı odur. Kur'an-ı Kerim'de,

اَللّٰهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَىُّ الْقَيُّومُ

"Allah, O'ndan başka ilah yoktur; O, hayydir, kayyûmdur."[51]

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذى لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ وَكَفٰى بِهِ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبيرًا

"Sen, o ölümsüz ve daima diri olana (Allah'a) tevekkül et. O'nu her türlü övgüyle yücelterek tesbih et. Kullarının günahlarından hakkıyla haberdar olarak O yeter!"[52] buyrulmaktadır.

Mevsimleri insanın hayatına benzetirsek, ilkbahar, insanın doğumunu; yaz mevsimi, gençliğini; sonbahar, yaşlılığını; kış ise ölümünü sembolize eder. Her kış, kâinat ölür ve her bahar, yeniden diriltilir. Böylece Allah (cc), ölülere nasıl hayat verdiğini ve ölümden sonra yeniden dirilişin nasıl olacağını kâinat örneği üzerinden bizlere göstermektedir.

Tohumlar toprağa konduğunda o tohumda hayat belirtisi gözükmez, adeta ölü gibidir. Ama zamanı gelince tohum yarılır ve filiz verir. Tohum can bulur. Allah'ın (cc) hayat sıfatı kâinatta her daim tecelli eder.

Allah (cc) hem hayatın sahibidir hem de hayatın devam edebilmesinin sebebidir. O'nun izni olmadan başta insan olmak üzere hiçbir canlı hayatiyetini sürdüremez. Her nefeste biz O'na muhtacız. Çünkü hayatın devamını sağlayan her şeyi biz ona borçluyuz.

Görsel 3.14: Dört mevsim, insanın dört evresi; ilkbahar insanın doğumu, yaz insanın gençliği, sonbahar insanın yaşlılığı ve kış insanın ölümü.

العلم **İlim:** Allah (cc) ilim sahibidir. Olmuş olanları da olacak olanları da bilir. Allah'ın (cc) ilmi her bir varlığı kuşatmıştır. O'nun bilmediği herhangi bir şeyin olması asla düşünülemez. Allah'ın (cc) bilmesi bizim bilmemiz gibi değildir. Biz bir şeyi öğrenerek, görerek, okuyarak bir vasıta ile biliriz. Oysa Allah Teala bir şeyi bilmek için herhangi bir şeye muhtaç değildir. Kur'an-ı Kerim'de, Allah Teala'nın ilim sıfatıyla ilgili pek çok ayet vardır. Örneğin:

أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطيفُ الْخَبيرُ

"Yaratan bilmez mi? O, en gizli şeyleri bilir, (her şeyden) hakkıyla haberdardır."[53]

51. Bakara suresi, 255. ayet.
52. Furkan suresi, 58. ayet.
53. Mülk suresi, 14. ayet.

إِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَليمٌ

“Şüphesiz ki Allah, her şeyi bilendir.”[54]

“Göklerde ve yerde olanları Allah’ın bildiğini görmüyor musun? Üç kişinin gizli konuştuğu yerde dördüncüsü mutlaka O’dur. Beş kişinin gizli konuştuğu yerde altıncısı mutlaka O’dur. Bunlardan az veya çok olsunlar ve nerede bulunurlarsa bulunsunlar mutlaka O, onlarla beraberdir. Sonra kıyamet günü onlara yaptıklarını haber verecektir. Doğrusu Allah, her şeyi bilendir.” [55]

“...Göklerde ve yerde zerre miktarı bir şey, O’nun bilgisi dışında kalamaz. Bundan daha küçük veya daha büyük hiçbir şey yoktur ki apaçık bir kitapta kayıtlı olmasın.”[56]

“O, görüleni de görülmeyeni de bilir; çok büyüktür, yücedir. Sizden, sözü gizleyenle onu açığa vuran, geceleyin gizlenenle gündüzün yürüyen (O’nun ilminde) eşittir.”[57]

قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبى لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ اَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبّى وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِه مَدَدًا

“De ki: Rabb'imin sözleri için derya mürekkep olsa ve bir o kadar da ilâve getirsek dahi, Rabb'imin sözleri bitmeden önce deniz tükenecektir.”[58]

Y YORUMLAYALIM

“Şayet yeryüzündeki ağaçlar kalem, denizler de arkasından yedi deniz katılarak (mürekkep olsa) yine Allah’ın sözleri (yazmakla) tükenmez. Şüphe yok ki Allah, mutlak galip ve hikmet sahibidir.”

(Lokman suresi, 27. ayet.)

Yukarıdaki ayeti Allah’ın ilmi açısından yorumlayınız.

السميع **Semi:** İşitmek demektir. Allah (cc) her şeyi işitir. O’nun işitmesi diğer varlıklarınkine benzemez. O’nun işitmek için bir organa veya herhangi bir vasıtaya ihtiyacı yoktur. Herhangi bir kuvvet veya sebep O'nun işitmesine engel olamaz.

... فَسَيَكْفيكَهُمُ اللّٰهُ وَهُوَ السَّميعُ الْعَليمُ

“... Onlara karşı Allah sana yeter. O işitendir, bilendir.”[59]

N NOT EDELİM

“(Lokman, öğütlerine devamla şöyle demişti:) Yavrucuğum! Yaptığın iş (iyilik veya kötülük), bir hardal tanesi ağırlığında bile olsa ve bu, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde bulunsa, yine de Allah, onu (senin karşına) getirir. Doğrusu Allah, en ince işleri görüp bilmektedir ve her şeyden haberdardır.”

(Lokman suresi, 16. ayet.)

قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَاءِ وَالأَرْضِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

“Peygamber, onlara dedi ki: Rabb'im yerdeki ve gökteki her sözü bilir. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.”[60]

54. Enfal suresi, 75. ayet.
55. Mücadele suresi, 7. ayet.
56. Sebe suresi, 3. ayet.
57. Rad suresi, 9-10. ayetler.
58. Kehf suresi, 109. ayet.
59. Bakara suresi, 137. ayet.
60. Enbiya suresi, 4. ayet.

البصر **Basar:** Görmek demektir. Allah Teala her varlığı görür. O'nun bir varlığı görmemesi imkânsızdır. O'nun görmesi diğer varlıklara benzemez. Görmek için göze veya herhangi bir vasıtaya ihtiyacı yoktur. O; gizli açık, uzak yakın, aydınlık karanlık, büyük küçük her şeyi aynı derecede görür. O'nun görmesinin bir sınırı yoktur. Hiçbir şey O'nun görmesine engel değildir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmaktadır.

إِنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

"...Şüphesiz Allah bütün yaptıklarınızı görür."[61]

Y YORUMLAYALIM

"Kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir. Hiç şüphesiz O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir."

(İsra suresi, 1. ayet.)

Yukarıdaki ayeti Allah'ın basar sıfatı ile birlikte değerlendiriniz.

الإرادة **İrade:** Dilemek demektir. Mümkün olan her şeyin olması veya olmaması yönünde tercihte bulunmak, karar vermek demektir. Allah Teala mürîddir. İradesi vardır. Bir şeyin var olmasını dilerse var eder, dilemediğini de var etmez. O'nun iradesi önünde hiçbir engel yoktur. Nitekim Allah (cc), Kur'an-ı Kerim'de;

كَذٰلِكِ اللّٰهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ إِذَا قَضٰى أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ

"...İşte böyledir, Allah dilediğini yaratır. Bir işe hükmedince ona sadece 'Ol!' der; o da oluverir."[62] *buyrulmaktadır.*

Allah'ın (cc) iradesi var olan ve henüz varlık âlemine çıkmamış tüm varlıklarda gerçekleşir. Allah'ın (cc) iradesi sınırsızdır. Nitekim yaşlı ve çocuğu olması mümkün görülmeyen Hz. Zekeriya'nın ilerleyen yaşına rağmen çocuğu olmuş[63]; Hz. İsa da babasız dünyaya gelmiştir.[64] Burada iki türlü iradeden bahsetmek mümkündür. Allah'ın (cc) iradesine külli irade, insanın iradesine cüz'i irade denir. Allah'ın (cc) takdiri ve külli iradesi, insanın cüz'i iradesiyle birlikte değerlendirilmelidir. Allahın mutlak iradesi, insanın iradesini ve sorumluluğunu ortadan kaldıran bir etken olarak anlaşılmamalıdır.

A ARAŞTIRALIM

"Âlemlerin Rabb'i Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz."

(Tekvir suresi, 29. ayet.)

Yukarıdaki ayeti bir tefsir eserinden araştırınız.

القدرة **Kudret:** Güç ve takdir sahibi olmaktır. Allah'ın (cc) dilediği herşeyi, yerine getirebilecek güce sahip olmasıdır. Allah Teala neyin var olmasını dilerse onu bizzat kudret sıfatıyla yaratır. Bu, iradesiyle veya irade sıfatıyla gerçekleşir. Allah'ın (cc) kudretinin önünde hiçbir engel yoktur. Allah Teala acizlikten ve güçsüzlükten uzaktır. Nitekim Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmuştur:

إِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"Şüphesiz Allah, her şeye hakkıyla gücü yetendir."[65]

---

61. Bakara suresi, 110. ayet.
62. Al-i İmran suresi, 47. ayet.
63. bk. Al-i İmran suresi 39. ayet; Meryem suresi 7. ayet.
64. Al-i İmran suresi 45-48. ayetler.
65. Nahl suresi, 77. ayet.

الكلام **Kelam:** Konuşmak demektir. Allah (cc) konuşan bir varlıktır. Allah (cc) bu sıfatı ile peygamberlerine kitaplar indirmiş, bazı peygamberleri ile de konuşmuştur. Kelam sıfatı Allah'ın (cc) zatî ile kaim ve ezelidir. Bu sıfat bir kemal sıfatı olduğu için Allah Teala'nın onunla nitelenmesi vacip ve zorunludur. Kelamın zıddı olan konuşmama özelliği O'nun için söz konusu değildir. Cenab-ı Hakk'ın kelam sıfatının mahiyeti bizce bilinemez. Ses ve harflerden meydana gelmemiştir.

Allah Teala ezelden ebede bu kelam sıfatı ile emreder, yasaklar ve haber verir. Tevrat, Zebur, İncil, Kur'an ve sahifeler bu bir tek kelamın alameti ve göstergesidir.[66]

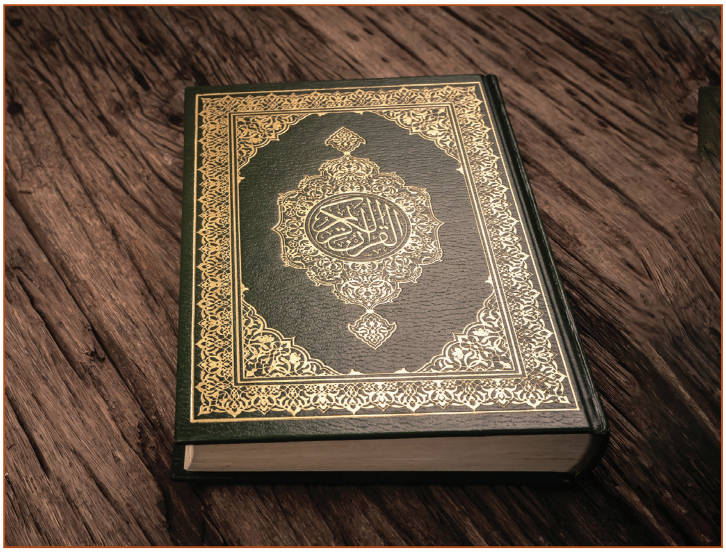

Görsel 3.15: Kelam sıfatının bir tecellisi olarak Allah, kitaplar göndermiş ve bu şekilde kullarına mesajını iletmiştir.

Allah Teala'nın peygamberlerine vahiy göndermesi, onlara kitaplar indirmesi kelam sıfatının sonucudur.

وَكَلَّمَ اللّٰهُ مُوسَى تَكْلِيمًا

"Allah, Mûsa ile de doğrudan konuştu."[67]

Allah'ın (cc) kelamı kendi zatına hastır. Ancak göndereceği peygamber ve vahye muhatap olan halk hangi dili konuşuyorsa indirdiği kitap da o dil ile olur. Nitekim Kur'an'ın ilk muhatapları Araplar olduğundan Kur'an da Arapça indirilmiştir:

وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

"Apaçık Kitab'a ant olsun ki iyice anlayasınız diye biz, onu Arapça bir Kur'an yaptık."[68]

التكوين **Tekvin:** Yaratmak demektir. Allah Teala var etmek istediğini kudret ve tekvin sıfatıyla yaratır. Var etmek, var ettiğini beslemek, büyütmek ve varlığını devam ettirmek hep bu tekvin sıfatının neticesidir. Allah Teala bir ayetikerimede şöyle buyurmaktadır:

يَسْأَلُهُ مَن فِى السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فى شَأْنٍ

"Göklerde ve yerde bulunan herkes, O'ndan ister. O, her an yaratma hâlindedir."[69]

Allah'ın (cc) zatî ve sübuti sıfatları yanında fiili sıfatları da vardır. Bu sıfatlardan bazıları şunlardır:

66. Ahmet Saim Kılavuz, Anahatlarıyla İslam Akaidi ve Kelam'a Giriş, s. 135.
67. Nisa suresi, 164. ayet.
68. Zuhruf suresi, 2-3. ayetler.
69. Rahman suresi, 29. ayet.

ALLAH'IN FİİLİ SIFATLARI

Halk: Hâlik ismi, halketme (yaratma) fiiline işaret eder.

İbda: Mübdi ismi Allah’ın (cc) benzersiz bir şekilde yaratmasını ifade eder.

İhya: Muhyi ismi ihya etme (can verme) fiilini gösterir.

İmate: Mümit ismi hayata ve canlılığa son verenin de Allah(cc) olduğunu gösteren fiildir.

Terzik: Rezzak ismi Allah’ın (cc) rızık vericiliğini bildirir.

Allah'a iman, insanı maddeye ve kula kulluktan kurtarır.

70. Tegabün suresi, 11. ayet.
71. Hadid suresi, 4. ayet.